ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΙΣΑΓΓΕΛΕΑ
PHILIPPE LÉGER
της 14ης Σεπτεμβρίου 2006 [1]

1. Μπορεί ένα εμφανές λειτουργικό χαρακτηριστικό ενός προϊόντος να συνιστά σήμα κατά την έννοια της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου [2] και, αν ναι, υπό ποιες προϋποθέσεις;

I — Το νομικό πλαίσιο

Α — *Η διεθνής νομοθεσία*

3. Η Συμφωνία για τα Δικαιώματα Πνευματικής Ιδιοκτησίας στον τομέα του εμπορίου (στο εξής: Συμφωνία ΔΠΙΤΕ), η οποία περιλαμβάνεται στο παράρτημα 1 Γ της Συμφωνίας για την ίδρυση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου εγκρίθηκε εξ ονόματος της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, καθόσον αφορά τα θέματα που εμπίπτουν στις αρμοδιότητές της, με την απόφαση 94/800/ΕΚ του Συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 1994 [3].

2. Αυτά είναι, κατ' ουσίαν τα ερωτήματα που υπέβαλε το High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division (Ηνωμένο Βασίλειο), στο πλαίσιο της διαφοράς μεταξύ της εταιρίας Dyson Ltd (στο εξής: Dyson ή αιτούσα) και του Registrar of Trade Marks σχετικά με την καταχώριση ως σήματος του διαφανούς κάδου συλλογής σκόνης που είναι ενσωματωμένος στις ηλεκτρικές σκούπες Dyson.

4. Το άρθρο 7 της Συμφωνίας ΔΠΙΤΕ ορίζει:

«Η προστασία και η επιβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας πρέπει να συμβάλλουν στην προώθηση των τεχνολογικών καινοτομιών, καθώς και στη μεταφορά και διάδοση των τεχνολογικών γνώσεων, κατά τρόπον ώστε να ωφελούνται αμοιβαία αυτοί που παράγουν και αυτοί που χρησι-

1 — Γλώσσα του πρωτοτύπου: η γαλλική.

2 — Πρώτη οδηγία της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων (ΕΕ 1989, L 40, σ. 1, στο εξής: οδηγία).

3 — ΕΕ L 336, σ. 1 και 214.

μοποιούν τις τεχνολογικές γνώσεις, να προάγεται η κοινωνική και οικονομική ευημερία και να επιτυγχάνεται ισορροπία μεταξύ δικαιωμάτων και υποχρεώσεων».

Β — *Η κοινοτική νομοθεσία*

5. Το Συμβούλιο εξέδωσε την οδηγία με σκοπό την εξάλειψη των διαφορών μεταξύ των νομοθεσιών των κρατών μελών, διαφορών που μπορούν να παρεμποδίσουν την ελεύθερη κυκλοφορία των προϊόντων και την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών και να νοθεύσουν τους όρους ανταγωνισμού εντός της κοινής αγοράς [4]. Αποσκοπεί στην προσέγγιση μόνον των εθνικών διατάξεων που έχουν την πλέον άμεση επίδραση στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς [5]. Στις διατάξεις αυτές καταλέγονται και αυτές που ορίζουν τις προϋποθέσεις καταχωρίσεως σήματος [6] και εκείνες που καθορίζουν την προστασία που παρέχεται στα κανονικώς καταχωρισμένα σήματα [7].

6. Το άρθρο 2 της οδηγίας ορίζει τα σημεία από τα οποία είναι δυνατόν να συνίστανται ένα σήμα ως εξής:

«Το σήμα μπορεί να συνίσταται από οποιαδήποτε σημεία επιδεχόμενα γραφικής παράστασης, ιδίως δε από λέξεις, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος προσώπων, από εικόνες, γράμματα, αριθμούς, το σχήμα του προϊόντος ή της συσκευασίας του, εφόσον τα σημεία αυτά μπορούν από τη φύση τους να διακρίνουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης από τα αντίστοιχα άλλων επιχειρήσεων».

7. Το άρθρο 3 της οδηγίας απαριθμεί τους λόγους απαραδέκτου και ακυρότητας που μπορούν να εμποδίσουν την καταχώριση σήματος. Στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού ορίζεται:

«Δεν καταχωρούνται ή, εάν έχουν καταχωρισθεί, είναι δυνατόν να κηρυχθούν άκυρα:

α) τα σημεία από τα οποία δεν δύναται να συνίσταται ένα σήμα,

β) τα σήματα που στερούνται διακριτικού χαρακτήρα,

γ) τα σήματα που συνίστανται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις που μπορούν να χρησιμεύσουν στο εμπόριο, προς δήλωση του είδους, της ποιότητας, της ποσότητας, του προορισμού, της αξίας, της γεωγραφικής προέλευσης ή

4 — Πρώτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας.
5 — Τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας.
6 — Έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας.
7 — Ένατη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας.

του χρόνου παραγωγής του προϊόντος ή της παροχής της υπηρεσίας ή άλλων χαρακτηριστικών του προϊόντος ή της υπηρεσίας,

δ) τα σήματα που συνίστανται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις τα οποία έχουν καταστεί συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και πάγια πρακτική του εμπορίου,

ε) τα σήματα που αποτελούνται αποκλειστικά:

— από το σχήμα που επιβάλλει η ίδια η φύση του προϊόντος

ή

— από το σχήμα του προϊόντος που είναι απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος

[...]»

8. Το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας προβλέπει ότι ένα σήμα γίνεται δεκτό προς καταχώριση ή δεν κηρύσσεται άκυρο, αν έχει καταχωριστεί, κατ' εφαρμογήν της παραγράφου 1, στοιχεία β΄, γ΄ ή δ΄ της ίδιας διατάξεως, εφόσον, πριν από την ημερομηνία της αίτησης καταχώρισης και μετά από τη χρήση που του έχει γίνει, απέκτησε διακριτικό χαρακτήρα.

9. Εν συνεχεία, το άρθρο 5 της οδηγίας ορίζει τα δικαιώματα που παρέχει η καταχώριση του σήματος στον δικαιούχο. Η παράγραφος 1 της διατάξεως αυτής έχει ως εξής:

«Το καταχωρισμένο σήμα παρέχει στον δικαιούχο αποκλειστικό δικαίωμα. Ο δικαιούχος δικαιούται να απαγορεύει σε κάθε τρίτο να χρησιμοποιεί στις συναλλαγές, χωρίς τη συγκατάθεσή του:

α) σημείο πανομοιότυπο με το σήμα για προϊόντα ή υπηρεσίες πανομοιότυπες με εκείνες για τις οποίες το σήμα έχει καταχωριστεί,

β) σημείο για το οποίο, λόγω της ταυτότητας ή της ομοιότητάς του με το σήμα και της ταυτότητας ή της ομοιότητας των προϊόντων ή των υπηρεσιών που καλύπτονται από το σήμα και το σημείο, υπάρχει κίνδυνος σύγχυσης

του κοινού, συμπεριλαμβανομένου και του κινδύνου συσχέτισης του σημείου με το σήμα.»

Γ — *Η εθνική νομοθεσία*

10. Με το άρθρο 1, παράγραφος 1, του νόμου περί σημάτων (Trade Marks Act) του 1994 (στο εξής: νόμος του 1994), με τον οποίο μεταφέρθηκε η οδηγία στο αγγλικό δίκαιο, ορίζεται ότι σήμα είναι «οποιοδήποτε σημείο επιδεκτικό γραφικής παράστασης, το οποίο μπορεί να διακρίνει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης από τα αντίστοιχα άλλων επιχειρήσεων». Κατά την ίδια διάταξη, «το εμπορικό σήμα μπορεί, ιδίως, να συνίσταται από λέξεις (συμπεριλαμβανομένου του ονόματος προσώπων), από εικόνες, γράμματα, αριθμούς ή το σχήμα των προϊόντων ή της συσκευασίας τους».

11. Οι λόγοι απαραδέκτου της καταχωρίσεως σήματος παρατίθενται στο άρθρο 3 του νόμου του 1994. Η διάταξη αυτή έχει διατυπωθεί ως εξής:

«1. Δεν επιτρέπεται να καταχωρίζονται τα εξής:

a) τα σημεία που δεν πληρούν τις προϋποθέσεις του άρθρου 1, παράγραφος 1,

b) τα σήματα που στερούνται διακριτικού χαρακτήρα,

c) τα σήματα που συνίστανται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις που μπορούν να χρησιμεύσουν στο εμπόριο προς δήλωση του είδους, της ποιότητας, του προορισμού, της αξίας, της γεωγραφικής προελεύσεως, του χρόνου παραγωγής του προϊόντος ή της παροχής της υπηρεσίας ή άλλων χαρακτηριστικών του προϊόντος ή της υπηρεσίας,

d) τα σήματα που συνίστανται αποκλειστικά από σημεία ή ενδείξεις τα οποία έχουν καταστεί συνήθη στην καθημερινή γλώσσα ή στη θεμιτή και παγία πρακτική του εμπορίου.

Εντούτοις δεν μπορεί να προβληθεί άρνηση καταχωρίσεως ενός σήματος βάσει των ανωτέρω στοιχείων b, c′ ή d′, σε περίπτωση που, πριν από την ημερομηνία της αιτήσεως για καταχώριση, το εν λόγω σήμα έχει στην πράξη αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα ως αποτέλεσμα της χρησιμοποιήσεώς του.

[...]»

II — Τα πραγματικά περιστατικά και η κύρια δίκη

12. Η Dyson κατασκευάζει και διαθέτει στο εμπόριο από το 1993 την ηλεκτρική σκούπα «Dual Cyclone», μια ηλεκτρική σκούπα χωρίς σάκο, με ενσωματωμένο διαφανή κάδο για τη συλλογή της σκόνης και των ακαθαρσιών.

13. Στις 10 Δεκεμβρίου 1996, η εταιρία Notetry Ltd [8] υπέβαλε αίτηση καταχωρίσεως σήματος δυνάμει του νόμου του 1994. Το έντυπο της αιτήσεως περιείχε τις εξής απεικονίσεις και περιγραφές:

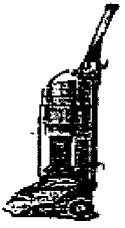

«Το σήμα αποτελείται από έναν διαφανή κάδο ή θάλαμο συλλογής της σκόνης που αποτελεί μέρος της εξωτερικής επιφάνειας μιας ηλεκτρικής σκούπας, όπως φαίνεται στην απεικόνιση».

«Το σήμα αποτελείται από έναν διαφανή κάδο ή θάλαμο συλλογής της σκόνης που αποτελεί μέρος της εξωτερικής επιφάνειας μιας ηλεκτρικής σκούπας, όπως φαίνεται στην απεικόνιση».

14. Η αίτηση καταχωρίσεως υποβλήθηκε για προϊόντα της κλάσεως 9 κατά την έννοια του Διακανονισμού της Νίκαιας [9], που αντιστοιχούν στην εξής περιγραφή:

«συσκευές καθαρισμού, στιλβώσεως και πλυσίματος δαπέδων και ταπήτων· ηλεκτρικές σκούπες· συσκευές πλυσίματος ταπήτων· συσκευές στιλβώσεως δαπέδων· μέρη και εξαρτήματα για όλα τα προαναφερθέντα είδη»

8 — Ιδιοκτήτης της εταιρίας είναι ο James Dyson, ο οποίος είναι πρόεδρος της Dyson.

9 — Διακανονισμός της Νίκαιας της 15ης Ιουνίου 1957, για τη διεθνή ταξινόμηση των προϊόντων και υπηρεσιών προς τον σκοπό της καταχωρίσεως των σημάτων, όπως έχει αναθεωρηθεί και τροποποιηθεί.

15. Με απόφαση της 12ης Ιουλίου 2002, ο εξεταστής (Registrar of Trade Marks) απέρριψε την αίτηση με το αιτιολογικό ότι το επίμαχο σημείο στερείται διακριτικού χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο b, του νόμου του 1994. Επισήμανε επίσης ότι ο διαφανής θάλαμος συλλογής δείχνει το είδος του επίμαχου προϊόντος και τη χρήση για την οποία αυτό προορίζεται, πράγμα που, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο c, του νόμου αυτού, συνιστά απόλυτο λόγο απαραδέκτου της καταχωρίσεως.

16. Η Dyson προσέφυγε κατά της αποφάσεως αυτής ενώπιον του High Court of Justice στις 16 Αυγούστου 2002.

III — Τα προδικαστικά ερωτήματα

17. Με την απόφαση περί παραπομπής [10], το High Court of Justice θεωρεί, καταρχάς, ότι τα σήματα των οποίων ζητείται η καταχώριση στερούνται διακριτικού χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο b, του νόμου του 1994 [11].

18. Επισημαίνει ακόμη ότι τα σήματα αυτά είναι περιγραφικά των χαρακτηριστικών των επίμαχων προϊόντων κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, στοιχείο c, του εν λόγω νόμου [12] και δεν επιτρέπουν στους καταναλωτές να προσδιορίσουν την εμπορική καταγωγή του προϊόντος.

19. Το High Court of Justice τονίζει εξάλλου ότι η επίμαχη αίτηση καταχωρίσεως είναι απορριπτέα διότι η καταχώριση του σήματος θα συνεπαγόταν την απόκτηση μονοπωλίου στη χρήση ενός υλικού στο οποίο πρέπει, κατά το αιτούν δικαστήριο, να έχουν ελεύθερη πρόσβαση οι κατασκευαστές ηλεκτρικών σκουπών χωρίς σάκο.

20. Περαιτέρω, το αιτούν δικαστήριο [13] θέτει το ερώτημα αν τα επίμαχα σήματα είχαν αποκτήσει, κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως, δηλαδή το 1996, διακριτικό χαρακτήρα λόγω χρήσεως, κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 1, δεύτερο εδάφιο, του νόμου του 1994 [14].

21. Βάσει των μαρτυριών που προσκομίστηκαν στον εξεταστή, το High Court of Justice διαπιστώνει καταρχάς ότι το 1996 και καθ' όλο το διάστημα κατά το οποίο η Dyson κατείχε de facto το μονοπώλιο στην επίμαχη

10 — Σκέψεις 38 έως 42.

11 — Με τη διάταξη αυτή μεταφέρεται στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο β΄, της οδηγίας.

12 — Με τη διάταξη αυτή μεταφέρεται στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο γ΄, της οδηγίας.

13 — Απόφαση περί παραπομπής, σκέψεις 43 έως 45.

14 — Με τη διάταξη αυτή μεταφέρεται στο εσωτερικό δίκαιο το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας.

αγορά, οι καταναλωτές συσχέτισαν τον διαφανή θάλαμο συλλογής με την ηλεκτρική σκούπα χωρίς σάκο. Επισημαίνει, περαιτέρω, ότι οι καταναλωτές γνώριζαν ότι πρόκειται για ηλεκτρική σκούπα χωρίς σάκο κατασκευής Dyson λόγω της διαφήμισης και της απουσίας ανταγωνιστικού προϊόντος στην αγορά. Αντιθέτως, το αιτούν δικαστήριο παρατηρεί ότι, κατά το διάστημα αυτό, η επιχείρηση ουδέποτε προώθησε ενεργά τον διαφανή θάλαμο συλλογής ως σήμα.

22. Το αιτούν δικαστήριο θέτει, κατά συνέπεια, το ερώτημα αν, υπό το πρίσμα της αποφάσεως του Δικαστηρίου στην υπόθεση Philips [15], η κατοχή τέτοιου μονοπωλίου, που έχει ως συνέπεια ο καταναλωτής να συσχετίζει το σημείο με τον μοναδικό κατασκευαστή, αρκεί για να προσδώσει στο εν λόγω σημείο τον διακριτικό χαρακτήρα που απαιτεί το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας. Το High Court of Justice θέτει συναφώς το ερώτημα αν απαιτείται ενεργός προώθηση του σημείου ως σήματος.

23. Κατά το αιτούν δικαστήριο, το ερώτημα αυτό έχει ιδιαίτερη σημασία, κατά το μέτρο που η αναγνώριση δικαιώματος επί του σήματος αυτού θα παρείχε στην αιτούσα το αποκλειστικό δικαίωμα να χρησιμοποιεί το διαφανές πλαστικό ως ένδειξη της εμπορικής καταγωγής του προϊόντος πέραν του χρονικού διαστήματος κατά το οποίο η επιχείρηση ήταν ο μόνος κατασκευαστής ηλεκτρικών σκουπών χωρίς σάκο.

24. Υπό το πρίσμα των εκτιμήσεων αυτών, το High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division αποφάσισε να αναστείλει τη διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Σε περίπτωση κατά την οποία ο αιτών αφενός χρησιμοποιεί ένα σημείο (το οποίο δεν είναι σχήμα) αποτελούμενο από ένα λειτουργικό χαρακτηριστικό που λειτουργεί ως και συνιστά μέρος της εμφάνισης ενός νέου είδους προϊόντος και αφετέρου κατέχει, μέχρι την ημερομηνία της αιτήσεως, de facto μονοπώλιο για τα προϊόντα αυτά, αρκεί, προκειμένου το σημείο να έχει αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας [...], το γεγονός ότι ένα σημαντικό ποσοστό του οικείου κοινού έχει, κατά την ημερομηνία της αιτήσεως καταχωρίσεως, καταλήξει να συνδέει τα προϊόντα που φέρουν το σημείο αυτό με τον αιτούντα και όχι με άλλον κατασκευαστή;

2) Εάν αυτό δεν αρκεί, τι άλλο απαιτείται προκειμένου το σημείο να έχει αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα και, ειδικότερα, απαιτείται το πρόσωπο που χρησιμοποιεί το σημείο να το έχει προωθήσει ως εμπορικό σήμα;»

15 — Απόφαση της 18ης Ιουνίου 2002, C-299/99 (Συλλογή 2002, σ. I-5475).

IV — Ανάλυση

Α — *Παρατηρήσεις των διαδίκων*

25. Η αιτούσα τονίζει, καταρχάς, ότι τα σημεία για τα οποία υποβλήθηκε η επίμαχη αίτηση καταχωρίσεως δεν συνίστανται σε κάποιο σχήμα, αλλά στον διαφανή κάδο συλλογής καθαυτόν. Προβάλλει, ακόμη, ότι η αίτησή της δεν αφορά κάποιο χρώμα, αλλά την έλλειψη χρώματος, τη διαφάνεια. Με τη διαφανή επιφάνεια, ο καταναλωτής γνωρίζει την ποσότητα των ακαθαρσιών και της σκόνης που περιέχει ο συλλέκτης και πότε ο συλλέκτης είναι γεμάτος. Κατά την Dyson, το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να επιτευχθεί με άλλες τεχνικές μεθόδους, όπως είναι η τοποθέτηση θυρίδας παρατήρησης ή φωτεινής ένδειξης στην επιφάνεια της ηλεκτρικής σκούπας.

26. Η αιτούσα θεωρεί, περαιτέρω, ότι, για να αποκτήσει ένα σημείο διακριτικό χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας, δεν είναι απαραίτητο να προωθηθεί ως σήμα. Αρκεί, κατά τη Dyson, ένα σημαντικό τμήμα του οικείου κοινού να συσχετίζει κατά τον χρόνο υποβολής της αιτήσεως καταχωρίσεως το εν λόγω προϊόν με τον αιτούντα και όχι με άλλον κατασκευαστή. Το συμπέρασμα αυτό συνάγεται όχι μόνον από το γράμμα και τους σκοπούς της οδηγίας, αλλά και από την απόφαση του Δικαστηρίου στην υπόθεση Windsurfing Chiemsee [16].

27. Η αιτούσα διευκρινίζει, συναφώς, και τα στοιχεία που κατ' αυτήν επαρκούν για να διαπιστωθεί ότι ένα σημείο διαθέτει διακριτικό χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας. Τα χαρακτηριστικά αυτά είναι τρία. Το σημείο πρέπει, καταρχάς, να διαφοροποιείται από τα προϊόντα ως προς τα οποία ζητείται η καταχώριση. Περαιτέρω, η διαφοροποίηση αυτή θα πρέπει να είναι τέτοια ώστε ένα σημαντικό τμήμα του οικείου κοινού να συσχετίζει τα επίμαχα προϊόντα με μια επιχείρηση. Τέλος, ο συσχετισμός με την επιχείρηση πρέπει να εξακολουθεί να υφίσταται και μετά την εξάλειψη του de facto μονοπωλίου και την εμφάνιση νέων επιχειρήσεων στην αγορά.

28. Η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου και η Επιτροπή, ως παρεμβαίνοντες, θεωρούν, αντιθέτως, ότι, για να αποκτήσει ένα σημείο διακριτικό χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας, πρέπει να έχει χρησιμοποιηθεί ως σήμα.

29. Στηρίζονται, μεταξύ άλλων, στην ανάλυση που ακολούθησε το Δικαστήριο στην

16 — Απόφαση της 4ης Μαΐου 1999, C-108/97 και C-109/97 (Συλλογή 1999, σ. I-2779). Η αιτούσα αναφέρεται, με τις παρατηρήσεις της, μεταξύ άλλων στις σκέψεις 51 και 52 της εν λόγω αποφάσεως.

προπαρατεθείσα απόφαση Philips, αποφαινόμενο ότι «η εντύπωση την οποία έχουν οι ενδιαφερόμενοι ότι το προϊόν προέρχεται από συγκεκριμένη επιχείρηση πρέπει να σχηματίζεται χάρη στη χρήση του σήματος ως σήματος και, επομένως, χάρη στη φύση και στο αποτέλεσμά του, καθιστώντας το σήμα αυτό ικανό να διακρίνει το οικείο προϊόν από εκείνα άλλων επιχειρήσεων» [17].

30. Τόσο η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου όσο και η Επιτροπή υποστηρίζουν ότι η προϋπόθεση αυτή έχει τεθεί προκειμένου να μην μπορεί ο προμηθευτής που κατέχει το μονοπώλιο να εμποδίζει την είσοδο στην αγορά προϊόντων που χρησιμοποιούν το ίδιο λειτουργικό χαρακτηριστικό μόνον και μόνον επειδή αυτός διέθεσε τα προϊόντα του στην αγορά όταν ήταν ο μόνος που χρησιμοποιούσε τη συγκεκριμένη τεχνική.

31. Ωστόσο, αντιθέτως προς την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, η Επιτροπή θεωρεί ότι πρέπει προηγουμένως να εξεταστεί αν τα επίμαχα σημεία πράγματι μπορούν να συνιστούν σήμα κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας [18].

32. Η Επιτροπή θέτει, καταρχάς, το ερώτημα αν τα επίμαχα στην υπό κρίση υπόθεση σημεία αποτελούν πραγματικά «σημεία» κατά την έννοια της διατάξεως αυτής. Αντικείμενο της αιτήσεως ήταν πράγματι η καταχώριση της έννοιας του διαφανούς συλλέκτη ηλεκτρικής σκούπας, ανεξαρτήτως σχήματος. Θεωρεί, όμως, ότι μια έννοια δεν μπορεί να συνιστά σημείο, διότι δεν μπορεί να γίνει αντιληπτή με τις πέντε αισθήσεις και απευθύνεται μόνο στη φαντασία [19].

33. Αν αυτό γινόταν δεκτό, η Επιτροπή θεωρεί ότι θα ανατρεπόταν η λογική που διέπει το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, της οδηγίας.

34. Θεωρεί, ότι, σε κάθε περίπτωση, η γραφική παράσταση των σημείων των οποίων η Dyson ζητεί την καταχώριση στην υπόθεση της κύριας δίκης δεν είναι «σαφής, ακριβής, αφ' εαυτής πλήρης, ευχερώς προσιτή, αντιληπτή, διαρκής και αντικειμενική» και, επομένως, δεν πληροί την προϋπόθεση που διατύπωσε το Δικαστήριο με την προπαρατεθείσα απόφαση [20]. Συγκεκριμένα, τα σημεία αυτά δεν αντιστοιχούν σε κάποιο συγκεκριμένο σχήμα, αλλά σε περισσότερα. Εξάλλου, η έννοια του διαφανούς δεν είναι σαφής. Επιπλέον, η Επιτροπή διερωτάται αν οι γραφικές παραστάσεις που συνίστανται από λεκτική περιγραφή και από εικόνες που αναπαριστούν παραδείγματα μιας έννοιας μπορούν να θεωρούνται αρκούντως σαφείς και ακριβείς.

17 — Σκέψη 64.

18 — Η Επιτροπή στηρίζεται, μεταξύ άλλων, στην ανάλυση που ακολούθησε το Δικαστήριο στην απόφαση της 6ης Μαΐου 2003, C-104/01, Libertel (Συλλογή 2003, σ. I-3793, σκέψεις 22 και 23).

19 — Η Επιτροπή αναφέρεται στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Ruiz-Jarabo Colomer στην υπόθεση Sieckmann (απόφαση της 12ης Δεκεμβρίου 2002, C-273/00, Συλλογή 2002, σ. I-11737).

20 — Βλ., μεταξύ άλλων, σκέψεις 54 και 55 της αποφάσεως αυτής.

Β — *Αντικείμενο της διαφοράς*

35. Στην υπό κρίση υπόθεση, το αιτούν δικαστήριο θέτει στο Δικαστήριο δύο προδικαστικά ερωτήματα σχετικά με το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας, προκειμένου να προσδιοριστεί υπό ποιες προϋποθέσεις ένα λειτουργικό χαρακτηριστικό που αποτελεί μέρος της εμφάνισης ενός προϊόντος αποκτά ενδεχομένως διακριτικό χαρακτήρα λόγω χρήσεως.

36. Κατά πάγια νομολογία, στο πλαίσιο της προβλεπόμενης από το άρθρο 234 ΕΚ συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων, εναπόκειται αποκλειστικώς στο εθνικό δικαστήριο, που έχει επιληφθεί της διαφοράς και φέρει την ευθύνη της εκδοθησομένης δικαστικής αποφάσεως, να εκτιμήσει, λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιομορφίες της υποθέσεως, τόσο την αναγκαιότητα μιας προδικαστικής αποφάσεως για την έκδοση της δικής του αποφάσεως όσο και το λυσιτελές των ερωτημάτων που υποβάλλει στο Δικαστήριο [21].

37. Το Δικαστήριο, ωστόσο, θεωρεί ότι καθήκον του είναι να ερμηνεύει όλες τις διατάξεις του κοινοτικού δικαίου που τα εθνικά δικαστήρια χρειάζονται για να αποφανθούν επί διαφορών που έχουν τεθεί στην κρίση τους, ακόμη και όταν οι διατάξεις αυτές δεν αναφέρονται ρητώς στα προδικαστικά ερωτήματα που τα εν λόγω δικαστήρια έχουν υποβάλει [22].

38. Έτσι, με την προπαρατεθείσα απόφαση Libertel, σχετικά με την καταχώριση του πορτοκαλί χρώματος ως σήματος για προϊόντα και υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών, το Δικαστήριο έκρινε ότι, για την εξέταση των ερωτημάτων που είχε υποβάλει το αιτούν δικαστήριο, είναι απαραίτητο να διαπιστωθεί προηγουμένως αν ένα χρώμα καθαυτό μπορεί να συνιστά σήμα κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας [23].

39. Θεωρώ ότι ο συλλογισμός αυτός μπορεί να εφαρμοστεί και στην υπό κρίση υπόθεση. Συγκεκριμένα, συμφωνώ με την άποψη της Επιτροπής ότι, για την εξέταση των ερωτημάτων που υπέβαλε το High Court of Justice, απαιτείται να εξεταστεί προηγουμένως αν ένα λειτουργικό χαρακτηριστικό, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, μπορεί να συνιστά σήμα κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας.

Γ — *Οι προϋποθέσεις που θέτει το άρθρο 2 της οδηγίας*

40. Μία ένδειξη, για να συνιστά σήμα κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας, πρέπει να πληροί τρεις προϋποθέσεις. Πρώτον,

21 — Βλ., μεταξύ άλλων, αποφάσεις της 15ης Δεκεμβρίου 1995, C-415/93, Bosman (Συλλογή 1995, σ. I-4921, σκέψη 59), και της 22ας Ιουνίου 2006, C-419/04, Conseil général de la Vienne, Συλλογή 2006 σ. I-5645, σκέψη 19.

22 — Βλ. απόφαση της 18ης Μαρτίου 1993, C-280/91, Viessmann, (Συλλογή 1993, σ. I-971, σκέψη 17), και, ως παράδειγμα, την απόφαση της 25ης Φεβρουαρίου 1999, C-90/97, Swaddling (Συλλογή 1999, σ. I-1075, σκέψη 21).

23 — Σκέψη 22.

πρέπει να αποτελεί σημείο [24]. Δεύτερον, το σημείο αυτό πρέπει να επιδέχεται γραφική παράσταση. Τρίτον, το σημείο αυτό πρέπει να μπορεί να διακρίνει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης από εκείνα άλλων επιχειρήσεων [25]. Μόνον οι ενδείξεις που πληρούν τις τρεις αυτές προϋποθέσεις μπορούν να καταχωριστούν ως σήμα.

41. Όπως διευκρινίζεται στην έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας, το άρθρο 2 αυτής περιέχει «ενδεικτικό κατάλογο» των σημείων που μπορούν να αποτελούν ένα σήμα. Στα σημεία αυτά καταλέγονται «*ιδίως* λέξεις, συμπεριλαμβανομένου του ονόματος προσώπων, από εικόνες, γράμματα, αριθμούς, το σχήμα του προϊόντος ή της συσκευασίας του, εφόσον τα σημεία αυτά μπορούν από τη φύση τους να διακρίνουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης από τα αντίστοιχα άλλων επιχειρήσεων» [26]. Όπως προκύπτει από το γράμμα του άρθρου αυτού, η απαρίθμηση αυτή δεν είναι εξαντλητική.

42. Η διάταξη αυτή δεν αναφέρει την περίπτωση κατά την οποία ένα σήμα συνίσταται από λειτουργικό χαρακτηριστικό ενός προϊόντος. Δεν την αποκλείει όμως ρητώς. Πρέπει, επομένως, να εξεταστεί αν ένα τέτοιο χαρακτηριστικό μπορεί να πληροί τις προϋποθέσεις του άρθρου 2 της οδηγίας.

43. Αντιθέτως προς ό,τι υποστηρίζει η αιτούσα και η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου, θεωρώ ότι ένα λειτουργικό χαρακτηριστικό που αποτελεί μέρος της εμφάνισης ενός προϊόντος δεν πληροί τις προϋποθέσεις που επιβάλλει η διάταξη αυτή, ώστε να συνιστά σήμα, διότι δεν πρόκειται, κατ' εμέ, για σημείο επιδεκτικό γραφικής παράστασης, ικανό να διακρίνει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης από τα αντίστοιχα άλλων επιχειρήσεων.

1. Η ύπαρξη του σημείου

44. Για την εφαρμογή του άρθρου 2 της οδηγίας, πρέπει καταρχάς να αποδειχθεί ότι ο διαφανής κάδος συλλογής, του οποίου ζητείται η καταχώριση, παρίσταται πράγματι ως σημείο, στο πλαίσιο εντός του οποίου χρησιμοποιείται. Όπως επισήμανε το Δικαστήριο, σκοπός της προϋποθέσεως αυτής είναι ιδίως να μην χρησιμοποιείται το δίκαιο των σημάτων καταχρηστικά προς απόκτηση παράνομου ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος [27].

45. Όπως προανέφερα, η Dyson ζητεί να καταχωριστεί ως σήμα ένας «κάδος ή θάλαμος συλλογής της σκόνης που αποτελεί μέρος της εξωτερικής επιφάνειας μιας ηλεκτρικής σκούπας», όπως απεικονίζεται στην αίτηση καταχωρίσεως.

24 — Με την προπαρατεθείσα απόφαση Libertel, το Δικαστήριο έθεσε, για πρώτη φορά, την ύπαρξη του σημείου ως αυτόνομη προϋπόθεση της καταλληλότητάς του να αποτελεί σήμα κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας.

25 — Βλ., μεταξύ άλλων, τις προπαρατεθείσες αποφάσεις Philips (σκέψη 37) και Libertel (σκέψη 23), καθώς και την απόφαση της 24ης Ιουνίου 2004, C-49/02, Heidelberger Bauchemie (Συλλογή 2004, σ. I-6129, σκέψη 22).

26 — Υπογράμμιση δική μου.

27 — Βλ., μεταξύ άλλων, την προπαρατεθείσα απόφαση Heidelberger Bauchemie, σκέψη 24.

46. Πρόκειται για κάδο που συνίσταται από κινητό διαφανές σώμα. Είναι ενσωματωμένος στην εξωτερική δομή ηλεκτρικής σκούπας και ακολουθεί το σχήμα της, τις γραμμές της και το περίγραμμά της. Ο θάλαμος αυτός, που χρησιμεύει για τη συλλογή της σκόνης και των ακαθαρσιών που αναρροφούνται από το έδαφος, έχει κυρίως λειτουργικό και χρηστικό χαρακτήρα. Με τον θάλαμο αυτόν, ο καταναλωτής δεν χρειάζεται να αγοράζει σάκους και φίλτρα για τις ηλεκτρικές σκούπες. Επιτρέπει, επίσης, στον καταναλωτή να διαπιστώνει τον βαθμό πληρότητας του κάδου συλλογής. Το δοχείο αυτό επιτελεί και αισθητική λειτουργία κατά το μέτρο που αποτελεί μέρος της εμφάνισης του προϊόντος στο οποίο είναι ενσωματωμένο.

47. Συμφωνώ με την Επιτροπή ότι, στην πράξη, η αιτούσα ζητεί την προστασία μιας νέας έννοιας σχετικής με τη συλλογή, αποθήκευση και απόρριψη των απορριμμάτων [28]. Όπως προανέφερα, χάρη στην έννοια που ανέπτυξε η επιχείρηση Dyson, δεν απαιτείται η χρήση σάκων και φίλτρων για ηλεκτρικές σκούπες, ο δε χρήστης γνωρίζει πότε γεμίζει ο κάδος.

48. Σύμφωνα με το λεξικό της γαλλικής γλώσσας, έννοια είναι η «γενική νοητική και αφηρημένη παράσταση ενός πράγματος» [représentation mentale générale et abstraite d'un objet] [29] και απευθύνεται στη φαντασία. Στην πράξη, η ανάπτυξη μιας έννοιας μπορεί να καταλήξει στην υλοποίηση μεγάλης ποικιλίας πραγμάτων.

49. Στην υπό κρίση υπόθεση, διαπιστώνω ότι η αίτηση καταχωρίσεως στην πράξη αποσκοπεί στην απόκτηση αποκλειστικών δικαιωμάτων εφ' όλων των πιθανών μορφών του επίμαχου λειτουργικού χαρακτηριστικού.

50. Πράγματι, στο έντυπο υποβολής της αιτήσεως, το δοχείο παρίσταται με δύο διαφορετικά σχήματα, προσαρμοσμένα στους δύο τύπους ηλεκτρικής σκούπας, στους οποίους είναι ενσωματωμένο. Στην πρώτη εικόνα, η οποία απεικονίζει ηλεκτρική σκούπα όρθιου τύπου, ο συλλέκτης φαίνεται να περιβάλλει τη στήλη αναρρόφησης της μηχανής. Στη δεύτερη εικόνα, η οποία παριστάνει συρόμενη ηλεκτρική σκούπα, το δοχείο έχει διαφορετικό σχήμα και διαστάσεις του δοχείου, φαίνεται δε ως ημισέληνος που περιβάλλει τη στήλη αναρρόφησης.

51. Δεν υπάρχουν όμως μόνον αυτές οι απεικονίσεις. Συγκεκριμένα, η ζητούμενη προστασία δεν περιορίζεται στο σχήμα, στη σύσταση ή σε κάποια συγκεκριμένη διαρρύθμιση, καθώς το χαρακτηριστικό αυτό αποτελεί απλώς μέρος της εξωτερικής επιφάνειας της ηλεκτρικής σκούπας και επιτρέπει στον χρήστης να βλέπει μέσα στον κάδο. Είναι πολυάριθμα τα πιθανά σχήματα, διαστάσεις, απεικονίσεις ή και τρόποι συνθέσεως του συλλέκτη σε σχέση με το οικείο προϊόν, συναρτώνται δε όχι μόνον από τους τύπους ηλεκτρικών σκουπών που έχει κατασκευάσει η αιτούσα, αλλά και από την τεχνολογική εξέλιξη. Η διαφανής επιφάνεια επιτρέπει τη χρήση πολλών χρωμάτων.

28 — Σημείο 6 των παρατηρήσεων της Επιτροπής.

29 — Le Pétit Robert, Dictionnaire de la langue française, Παρίσι, Éditions Dictionnaires Le Robert, 2004.

Επομένως, ο δικαιούχος ενός σήματος που συνίσταται από το συγκεκριμένο λειτουργικό χαρακτηριστικό μπορεί να χρησιμοποιήσει ένα δοχείο στρογγυλό ή παραλληλεπίπεδο, με ή χωρίς λαβή, το οποίο, αν και διαφανές, μπορεί να έχει διάφορα χρώματα.

52. Όπως παραδέχεται εν τέλει η αιτούσα με τις παρατηρήσεις της, η επίμαχη αίτηση καταχωρίσεως δεν αποσκοπεί στην προστασία ενός σχήματος, αλλά του διαφανούς κάδου συλλογής καθαυτού. Η αίτηση δεν αφορά ούτε την προστασία ενός χρώματος, αλλά, αντιθέτως, την έλλειψη χρώματος, τη διαφάνεια [30].

53. Παρά την ύπαρξη εκτεταμένης νομολογίας του Δικαστηρίου σχετικά με τα σημεία που δύνανται να συνιστούν σήμα δυνάμει του άρθρου 2 της οδηγίας, θεωρώ ότι μια έννοια, όπως αυτή που ανέπτυξε η αιτούσα, δεν μπορεί να συνιστά σήμα κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως.

54. Συγκεκριμένα, όπως τόνισε η Επιτροπή με τις παρατηρήσεις της, μια έννοια απευθύνεται μόνο στη φαντασία [31]. Αντιθέτως προς μια οσμή [32], ένα χρώμα [33] ή έναν ήχο [34], η έννοια γίνεται αντιληπτή μόνο διά του πνεύματος, και όχι με κάποια από τις πέντε φυσικές αισθήσεις του ανθρώπου, δηλαδή την όραση, την ακοή, την αφή, την όσφρηση ή τη γεύση [35]. Η ικανότητα του ανθρώπου να σκέφτεται και να φαντάζεται είναι απεριόριστη, το ίδιο δε ισχύει, κατ' εμέ, και για τη δυνατότητα του πνεύματος να αναπαριστά ένα αντικείμενο ή μια εικόνα. Κατά πάγια, όμως, νομολογία, η κύρια λειτουργία που επιτελεί ένα σήμα είναι να επιτρέπει στον καταναλωτή να διακρίνει τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που έχει στη διάθεσή του με βάση την καταγωγή τους και χωρίς κίνδυνο συγχύσεως [36], ο σκοπός δε αυτός δεν μπορεί, κατ' εμέ να επιτευχθεί αν ένα σήμα μπορεί να γίνει αντιληπτό από τον άνθρωπο με τόσους διαφορετικούς τρόπους. Επομένως, μία έννοια δεν μπορεί, κατά την άποψή μου, να συνιστά ένδειξη για τον καταναλωτή και, κατά συνέπεια, να αποτελεί σημείο ικανό να διαφοροποιεί, επιτελώντας έτσι την κύρια λειτουργία του σήματος.

30 — Σημεία 5 και 6.

31 — Σημείο 6.

32 — Με την προπαρατεθείσα απόφαση Sieckmann, το Δικαστήριο αποφάνθηκε επί της δυνατότητας καταχωρίσεως σημείων που γίνονται αντιληπτά δια της οσφρήσεως και έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι το άρθρο 2 της οδηγίας δεν αποκλείει ρητώς την καταχώριση σημείων που δεν γίνονται αντιληπτά δια της οράσεως, εν προκειμένω μιας οσμής, υπό την προϋπόθεση, ωστόσο, ότι επιδέχονται γραφική παράσταση.

33 — Με την προπαρατεθείσα απόφαση Libertel, το Δικαστήριο έκρινε ότι ένα χρώμα, εν προκειμένω το πορτοκαλί, καίτοι είναι απλώς και μόνον μια ιδιότητα των πραγμάτων, εντούτοις δύναται να αποτελέσει σημείο σε σχέση με ένα προϊόν ή μια υπηρεσία (σκέψη 27). Η νομολογία αυτή επιβεβαιώθηκε από το Δικαστήριο με την προπαρατεθείσα απόφαση Heidelberger Bauchemie, σχετικά με τον συνδυασμό χρωμάτων (σκέψη 23).

34 — Με την απόφαση της 27ης Νοεμβρίου 2003, C-283/01, Shield Mark (Συλλογή 2003, σ. I-14313), το Δικαστήριο εξέτασε το ζήτημα του κύρους δεκατεσσάρων ηχητικών σημάτων, έντεκα εκ των οποίων συνίσταντο από τα πρώτα μέτρα της συνθέσεως για πιάνο «Für Elise» του L. van Beethoven και τα υπόλοιπα τρία, συνίσταντο από τη «φωνή ενός κόκορα». Αποφάνθηκε ότι το γράμμα του άρθρου 2 δεν αποκλείει τη δυνατότητα καταχωρίσεώς τους.

35 — Όσον αφορά τα σημεία που μπορεί να γίνουν αντιληπτά με τις φυσικές αισθήσεις του ανθρώπου, παραπέμπω, ως παράδειγμα, στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Ruiz-Jarabo Colomer στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προπαρατεθείσα απόφαση Sieckmann (σημεία 22 επ.).

36 — Το σήμα πρέπει επομένως πρέπει να παρέχει την εγγύηση ότι κάθε προϊόν ή υπηρεσία με το σήμα αυτό έχει κατασκευαστεί ή παρέχεται υπό τον έλεγχο μιας και μόνον επιχείρησης η οποία φέρει την ευθύνη για την ποιότητά τους. Βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 23ης Μαΐου 1978, 102/77, Hoffmann-La Roche (Συλλογή τόμος 1978, σ. 351, σκέψη 7, παράγραφος 2), και της 29ης Σεπτεμβρίου 1998, C-39/97, Canon (Συλλογή 1998, σ. I-5507, σκέψη 28), καθώς και την προπαρατεθείσα απόφαση Philips (σκέψη 30).

55. Με βάση τα στοιχεία αυτά, θεωρώ, επομένως, ότι ένα λειτουργικό χαρακτηριστικό, όπως το επίμαχο στην υπό κρίση υπόθεση, δεν μπορεί να αποτελεί σημείο κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας.

56. Κατ' εμέ, ένα τέτοιο χαρακτηριστικό δεν πληροί ούτε τη δεύτερη προϋπόθεση του άρθρου 2 της οδηγίας, κατά την οποία μόνον τα σημεία που επιδέχονται γραφική παράσταση μπορούν να συνιστούν σήμα.

2. Σημεία επιδεχόμενα γραφικής παράστασης

57. Αποτελεί πάγια νομολογία του Δικαστηρίου ότι κατά το άρθρο 2 γραφική παράσταση πρέπει να παρέχει τη δυνατότητα οπτικής αναπαράστασης του σημείου, ειδικότερα δε μέσω σχημάτων, γραμμών ή χαρακτήρων, έτσι ώστε να μπορεί το σημείο αυτό να προσδιορίζεται με ακρίβεια [37]. Για να επιτελέσει τη λειτουργία αυτή, η αναπαράσταση πρέπει να είναι σαφής, ακριβής, αφ' εαυτής πλήρης, ευχερώς προσιτή, αντιληπτή, διαρκής και αντικειμενική [38].

58. Κατά το Δικαστήριο, η σχετική με τη γραφική παράσταση απαίτηση αποσκοπεί ιδίως στο να προσδιορίζεται το ίδιο το σήμα, ώστε να καθορίζεται το ακριβές αντικείμενο της προστασίας που πρέπει να απολαύει ο δικαιούχος καταχωρισμένου σήματος [39]. Με τον τρόπο αυτό συμβάλλει στην ασφάλεια δικαίου [40].

59. Όπως επισήμανα με τις προτάσεις μου στην υπόθεση Heidelberger Bauchemie, η απαίτηση αυτή ανταποκρίνεται σε δύο συγκεκριμένους στόχους. Ο πρώτος είναι να μπορούν οι αρμόδιες αρχές να έχουν σαφή και ακριβή γνώση της φύσεως των σημείων που συνιστούν το σήμα, ώστε να προβαίνουν στην προηγούμενη εξέταση των αιτήσεων καταχωρίσεως καθώς και στη δημοσίευση και στην τήρηση πρόσφορου και ακριβούς μητρώου σημάτων. Ο δεύτερος έγκειται στο να ενημερώνονται οι επιχειρήσεις με σαφήνεια και ακρίβεια για τις καταχωρίσεις που πραγματοποιούν ή τις αιτήσεις καταχωρίσεως που υποβάλλουν οι πραγματικοί ή δυνητικοί ανταγωνιστές τους και να λαμβάνουν κατά τον τρόπο αυτό τις προσήκουσες πληροφορίες σχετικά με τα δικαιώματα τρίτων [41].

60. Υπό τις συνθήκες αυτές, το Δικαστήριο έκρινε ότι η γραφική παράσταση ενός σημείου πρέπει, καταρχάς, να είναι ακριβής και διαρκής, προκειμένου, αφενός, να διασφαλίζεται η λειτουργία του σήματος ως δηλωτικού της καταγωγής και, αφετέρου, να προσδιορίζεται, πέραν πάσης αμφιβολίας, το

37 — Βλ. προπαρατεθείσες αποφάσεις, Sieckmann (σκέψη 46), Libertel (σκέψη 28), Shield Mark (σκέψη 55) και Heidelberger Bauchemie (σκέψη 25).

38 — Προπαρατεθείσα απόφαση Sieckmann, σκέψεις 46 έως 55.

39 — Όπ.π., σκέψη 48.

40 — Όπ.π., σκέψη 37.

41 — Σημείο 52 των προτάσεων, το οποίο επανέλαβε το Δικαστήριο στις σκέψεις 28 έως 30 της αποφάσεώς του.

αντικείμενο του αποκλειστικού δικαιώματος. Επιπλέον, λαμβανομένων υπόψη της διάρκειας καταχωρίσεως ενός σήματος και του ότι το σήμα μπορεί να ανανεώνεται για περιόδους κατά το μάλλον ή ήττον μακρές, η γραφική παράσταση πρέπει να είναι διαρκής [42].

61. Θεωρώ, όμως, ότι ένα λειτουργικό χαρακτηριστικό, όπως το επίμαχο στην υπό κρίση υπόθεση, δεν πληροί τις προϋποθέσεις αυτές.

62. Όπως προανέφερα στο σημείο 52 των προτάσεών μου, το λειτουργικό χαρακτηριστικό του οποίου η Dyson ζητεί την καταχώριση μπορεί, όπως είναι προφανές, να έχει πολλά διαφορετικά σχήματα και μορφές, πράγμα που εξαρτώνται όχι μόνον από τον τύπο των ηλεκτρικών σκουπών που κατασκευάζει η αιτούσα, αλλά και από την εξέλιξη της τεχνολογίας. Καθόσον η διάρκεια της προστασίας που παρέχει το δίκαιο των σημάτων μπορεί να είναι απεριόριστη (πράγμα που προϋποθέτει πραγματική χρήση του σήματος και καταβολή των τελών ανανέωσης της καταχωρίσεως), θεωρώ πολύ πιθανό η μορφή του διαφανούς κάδου συλλογής και ο τρόπος ενσωματώσεώς του στην ηλεκτρική σκούπα να εξελιχθούν με το πέρασμα των ετών.

63. Υπό τις συνθήκες αυτές, θεωρώ ότι δεν είναι δυνατόν να προσδιοριστεί με βεβαιότητα πώς το επίδικο λειτουργικό χαρακτηριστικό θα ενσωματωθεί στα προϊόντα ως προς τα οποία ζητείται η καταχώρισή του. Η επίμαχη γραφική παράσταση, επομένως, δεν επιτρέπει στις αρμόδιες αρχές και στις επιχειρήσεις να προσδιορίσουν το ακριβές αντικείμενο της προστασίας που παρέχεται στον δικαιούχο του καταχωρισθέντος σήματος. Αυτή, όμως, η έλλειψη βεβαιότητας αντιβαίνει στην αρχή της ασφάλειας δικαίου, έκφανση της οποίας αποτελεί η απαίτηση για σημείο επιδεκτικό γραφικής παράστασης.

64. Επιβάλλεται, επομένως, η διαπίστωση ότι ένα λειτουργικό χαρακτηριστικό, όπως το επίμαχο στην υπόθεση της κύριας δίκης, δεν εμφανίζει τα στοιχεία της ακρίβειας και της σταθερότητας που απαιτεί το άρθρο 2 της οδηγίας.

65. Βάσει όλων αυτών των στοιχείων φρονώ ότι ένα λειτουργικό χαρακτηριστικό που αποτελεί μέρος της εμφάνισης του προϊόντος και μπορεί να εμφανιστεί υπό διάφορες μορφές, δεν μπορεί να θεωρηθεί σημείο επιδεκτικό γραφικής παράστασης κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας.

66. Κατά την άποψή μου, ένα τέτοιο χαρακτηριστικό δεν πληροί ούτε την τρίτη προϋπόθεση του άρθρου 2 της οδηγίας, κατά την οποία το σήμα μπορεί να συνίστανται μόνον από σημεία που διακρίνουν τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης από εκείνα άλλων επιχειρήσεων.

42 — Προπαρατεθείσα απόφαση Heidelberger Bauchemie, σκέψη 31.

3. Η ύπαρξη διακριτικού χαρακτήρα

67. Ο διακριτικός χαρακτήρας ενός σήματος σημαίνει ότι το σημείο μπορεί να προσδιορίσει ένα προϊόν ως προερχόμενο από συγκεκριμένη επιχείρηση και επομένως να το διακρίνει από προϊόντα άλλων επιχειρήσεων [43].

68. Το αν ένα σήμα διαθέτει εγγενή διακριτικό χαρακτήρα εξετάζεται, κατ' αρχήν, ανεξάρτητα από τη χρήση του σημείου. Αποκλειστικός σκοπός της εξέτασης αυτής είναι να διαπιστωθεί αν το σημείο έχει αφ' εαυτού διακριτικό χαρακτήρα.

69. Στην υπό κρίση υπόθεση, πρέπει, επομένως, να διαπιστωθεί αν ένα λειτουργικό χαρακτηριστικό που αποτελεί μέρος της εμφάνισης του προϊόντος είναι αφ' εαυτού ικανό να διακρίνει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης από αυτά άλλων επιχειρήσεων. Κατά συνέπεια, πρέπει να εξεταστεί αν το επίμαχο στην υπό κρίση υπόθεση λειτουργικό χαρακτηριστικό είναι ή όχι ικανό να μεταφέρει ακριβείς πληροφορίες όσον αφορά την καταγωγή ενός προϊόντος ή μιας υπηρεσίας. Θεωρώ ότι αυτό δεν είναι δυνατόν για δύο λόγους.

70. Αφενός, όπως διαπιστώθηκε ανωτέρω, από την εν λόγω αίτηση καταχωρίσεως δεν μπορεί να προσδιοριστεί με βεβαιότητα πώς το συγκεκριμένο λειτουργικό χαρακτηριστικό ενσωματώνεται στα προϊόντα για τα οποία ζητείται η καταχώριση. Όπως όμως επισήμανα με τις προτάσεις μου στην προπαρατεθείσα υπόθεση Libertel, για να εκτιμηθεί αν ένα σημείο μπορεί να έχει διακριτικό χαρακτήρα απαιτείται να γνωρίζουμε με ακρίβεια ποιο είναι το σημείο αυτό [44].

71. Θεωρώ, αφετέρου, ένα λειτουργικό χαρακτηριστικό, όπως το επίμαχο στην υπό κρίση υπόθεση, δεν μπορεί να επιτελέσει την κύρια λειτουργία ενός σήματος. Συγκεκριμένα, υπενθυμίζεται ότι το Δικαστήριο έχει αποφανθεί ότι η λειτουργία αυτή συνίσταται στο «να δηλώνει στον καταναλωτή ή τον τελικό χρήστη την καταγωγή του φέροντος το σήμα προϊόντος, παρέχοντάς του τη δυνατότητα να διακρίνει, χωρίς κίνδυνο συγχύσεως, το εν λόγω προϊόν από όσα έχουν άλλη προέλευση» [45]. Επομένως, το σήμα πρέπει να καθιστά βέβαιη, για τον καταναλωτή, την προέλευση του προϊόντος που φέρει το σήμα.

72. Από την εξέταση, όμως, στα σημεία 51 έως 55 των προτάσεων αυτών, προέκυψε ότι, αν και ένα λειτουργικό χαρακτηριστικό μπορεί, όταν ενσωματωθεί στο οικείο προϊόν, να λάβει συγκεκριμένο σχήμα, εντούτοις πραγματικός σκοπός της επίμαχης αιτήσεως καταχωρίσεως είναι η απόκτηση αποκλειστικών δικαιωμάτων επί μιας έννοιας ή, τουλάχιστον, επί όλων των πιθανών

43 — Βλ., μεταξύ άλλων, προπαρατεθείσα απόφαση Windsurfing Chiemsee (σκέψη 46), και την απόφαση της 8ης Απριλίου 2003, C-53/01 έως C-55/01, Linde κ.λπ. (Συλλογή 2003, σ. I-3161, σκέψεις 40 και 47).

44 — Σημείο 88 των προτάσεων αυτών.

45 — Βλ. την παρατιθέμενη στην υποσημείωση 36 νομολογία.

μορφών που μπορεί να λάβει το συγκεκριμένο λειτουργικό χαρακτηριστικό. Μια έννοια όμως, δεν μπορεί, κατά την άποψή μου, να συνιστά επαρκώς ακριβή ένδειξη για τον καταναλωτή.

73. Υπό τις συνθήκες αυτές, θεωρώ ότι δεν είναι δυνατόν ένα λειτουργικό χαρακτηριστικό, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, να μπορεί να προσδιοριστεί με τέτοια ακρίβεια, ώστε να καταδεικνύει, χωρίς κίνδυνο συγχύσεως, την καταγωγή του προϊόντος.

74. Βάσει όλων αυτών των στοιχείων, η άποψή μου είναι ότι ένα λειτουργικό χαρακτηριστικό που αποτελεί μέρος της εμφάνισης του προϊόντος και μπορεί να έχει διάφορες μορφές, δεν πληροί τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για να αποτελεί σήμα κατά την έννοια του άρθρου 2 της οδηγίας, διότι δεν συνιστά σημείο επιδεκτικό γραφικής παράστασης, ικανό να διακρίνει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης από τα αντίστοιχα άλλων επιχειρήσεων.

75. Αν, ωστόσο, το Δικαστήριο κρίνει ότι ένα λειτουργικό χαρακτηριστικό, όπως το επίμαχο στην υπό κρίση υπόθεση, έχει όλα τα χαρακτηριστικά που απαιτούνται για να συνιστά σήμα κατά την έννοια της εν λόγω διατάξεως, θεωρώ ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, δεύτερη περίπτωση της οδηγίας δεν επιτρέπει την καταχώριση ενός τέτοιου σήματος.

Δ — Επί της υπάρξεως απολύτου λόγου απαραδέκτου της καταχωρίσεως

76. Θεωρώ ότι υπάρχει απόλυτος λόγος απαραδέκτου της καταχωρίσεως του επίμαχου σήματος, στηριζόμενος στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας. Συγκεκριμένα, η άποψή μου είναι ότι δεν μπορεί μια μόνον επιχείρηση να έχει την αποκλειστική χρήση ενός λειτουργικού χαρακτηριστικού, όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη, αλλά πρέπει το λειτουργικό αυτό χαρακτηριστικό να είναι στη διάθεση όλων, σύμφωνα με τον σκοπό του δικαίου των σημάτων.

77. Όπως προανέφερα, το άρθρο 3, παράγραφος 1, της οδηγίας απαριθμεί διάφορους λόγους απαραδέκτου της καταχωρίσεως ενός σήματος. Καθένας από τους λόγους αυτούς είναι ανεξάρτητος των λοιπών και πρέπει, κατά το Δικαστήριο, να εξετάζεται χωριστά. Κατά πάγια, εξάλλου, νομολογία, οι ως άνω λόγοι απαραδέκτου πρέπει να ερμηνεύονται υπό το πρίσμα του γενικού συμφέροντος που δικαιολογεί καθέναν από αυτούς. Το γενικό συμφέρον, το οποίο λαμβάνεται υπόψη κατά την εξέταση καθενός από τους λόγους απαραδέκτου μπορεί —ή μάλλον πρέπει— να αντανακλά διαφορετικές εκτιμήσεις, ανάλογα με τον προβαλλόμενο λόγο απαραδέκτου [46].

46 — Βλ., μεταξύ άλλων, τις αποφάσεις της 16ης Σεπτεμβρίου 2004, C-329/02 P, SAT.1 κατά ΓΕΕΑ (Συλλογή 2004, σ. I-8317, σκέψη 25), και της 29ης Απριλίου 2004, C-456/01 P και C-457/01 P, Henkel κατά ΓΕΕΑ (Συλλογή 2004, σ. I-5089, σκέψεις 45 και 46).

78. Ειδικότερα, στο άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, της οδηγίας απαριθμούνται τρεις περιπτώσεις κατά τις οποίες τα σημεία συνίστανται αποκλειστικά στο σχήμα του προϊόντος [47]. Η δεύτερη περίπτωση από αυτές αφορά την καταχώριση σημείου που συνίσταται αποκλειστικά από το σχήμα του προϊόντος (ή από γραφική παράστασή του [48]), σχήμα απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος.

79. Το Δικαστήριο συνήγαγε το γενικό συμφέρον που δικαιολογεί τη διάταξη αυτή με την προπαρατεθείσα απόφαση Philips.

80. Στην υπόθεση αυτή το Δικαστήριο εξέτασε αν ένα σημείο το οποίο συνίσταται στο σχήμα ενός προϊόντος μπορεί να αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα. Επρόκειτο για τη γραφική παράσταση του σχήματος και της διατάξεως, υπό τη μορφή ισόπλευρου τριγώνου, της άνω επιφανείας μιας ηλεκτρικής ξυριστικής μηχανής με τρεις στρογγυλές κεφαλές φέρουσες περιστρεφόμενες λεπίδες. Η Philips πωλούσε κατ' αποκλειστικότητα επί μακρόν ξυριστικές μηχανές με αυτό το σχήμα και θεωρούσε ότι η δηλωθείσα ως σήμα απεικόνιση είχε αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα λόγω αυτής της μακροχρόνιας αποκλειστικής εμπορίας.

81. Με την απόφασή του, το Δικαστήριο αποφάνθηκε, μεταξύ άλλων, ότι ένα σημείο που αποτελείται αποκλειστικά από το σχήμα ενός προϊόντος δεν μπορεί να καταχωρισθεί δυνάμει του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας, εφόσον αποδεικνύεται ότι τα ουσιώδη λειτουργικά χαρακτηριστικά του σχήματος αυτού οφείλονται αποκλειστικά στο επιδιωκόμενο τεχνικό αποτέλεσμα [49].

82. Για να καταλήξει στο συμπέρασμα αυτό, το Δικαστήριο ακολούθησε την πάγια νομολογία του και ερμήνευσε τον διαλαμβανόμενο στην περίπτωση αυτή λόγο απαραδέκτου της καταχωρίσεως υπό το πρίσμα του γενικού συμφέροντος που τον δικαιολογεί [50].

83. Δέχθηκε, καταρχάς, ότι οι λόγοι απαραδέκτου της καταχωρίσεως του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, της οδηγίας αποσκοπούν στο να μην καταλήγει η προστασία του δικαιώματος επί σήματος στην δημιουργία, υπέρ του δικαιούχου, μονοπωλίου επί των τεχνικών λύσεων ή των πρακτικής φύσεως χαρακτηριστικών ενός προϊόντος, τα οποία οι καταναλωτές ενδέχεται να αναζητήσουν στα προϊόντα των ανταγωνιστών. Κατά το Δικαστήριο, η διάταξη αυτή αποσκοπεί στην αποφυγή του ενδεχομένου να επεκταθεί η προστασία του δικαιώματος επί σήματος και σε άλλα σημεία, πέραν εκείνων που παρέχουν τη

47 — Πρόκειται για σημεία που συνίστανται είτε από το σχήμα που επιβάλλει η ίδια η φύση του προϊόντος (πρώτη περίπτωση) είτε από το σχήμα του προϊόντος που είναι απαραίτητο για την επίτευξη ενός τεχνικού αποτελέσματος (δεύτερη περίπτωση) είτε από το σχήμα που προσδίδει ουσιαστική αξία στο προϊόν (τρίτη περίπτωση).

48 — Βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Philips, σκέψη 76.

49 — Όπ. π., σκέψη 84.

50 — Βλ., κατά την έννοια αυτή, τις προπαρατεθείσες αποφάσεις Windsurfing Chiemsee (σκέψεις 25 έως 27), Philips (σκέψη 77), Linde κ.λπ. (σκέψη 71) και Libertel (σκέψη 51).

δυνατότητα διακρίσεως προϊόντων ή υπηρεσιών από τα αντίστοιχα προϊόντα και τις αντίστοιχες υπηρεσίες που προσφέρουν οι ανταγωνιστές, εμποδίζοντας τους ανταγωνιστές αυτούς να προσφέρουν ελεύθερα στην αγορά προϊόντα τα οποία ενσωματώνουν τις ως άνω τεχνικές λύσεις ή τα ως άνω πρακτικής φύσεως χαρακτηριστικά, ανταγωνιζόμενοι τον δικαιούχο του σήματος [51].

84. Όσον αφορά, πιο συγκεκριμένα, το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, της οδηγίας, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ότι η διάταξη αυτή υπηρετεί σκοπό γενικού συμφέροντος, ο οποίος επιβάλλει να χρησιμοποιείται ελεύθερα από όλους, και όχι από μια μόνον επιχείρηση, το σχήμα του οποίου τα ουσιώδη χαρακτηριστικά αντιστοιχούν σε μια τεχνική λειτουργία. Πράγματι, η συμφυής προς το δικαίωμα επί σήματος αποκλειστικότητα δεν θα επέτρεψε στους ανταγωνιστές να προσφέρουν στην αγορά προϊόν που να ενσωματώνει τέτοια λειτουργία [52]. Το Δικαστήριο έκρινε, ως εκ τούτου, ότι, αποκλείοντας την καταχώριση των ως άνω σημείων, το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας εκφράζει τον θεμιτό σκοπό «της αποφυγής της παροχής στους ιδιώτες της δυνατότητας να χρησιμοποιούν την καταχώριση ενός σήματος για να αποκτούν ή να παρατείνουν επ' άπειρον αποκλειστικά δικαιώματα που αφορούν τεχνικές λύσεις» [53].

85. Το Δικαστήριο διευκρίνισε ακόμη ότι ένα σημείο του οποίου η καταχώριση απορρίφθηκε βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, δεν μπορεί να αποκτήσει ποτέ διακριτικό χαρακτήρα λόγω χρήσεως, σύμφωνα με την παράγραφο 3 της ίδιας διατάξεως [54].

86. Πρέπει να υπομνησθεί συναφώς ότι, κατά το άρθρο 3, παράγραφος 3, της οδηγίας, μόνον τα σήματα των οποίων δεν επιτρέπεται η καταχώριση βάσει των στοιχείων β΄, γ΄ και δ΄ της παραγράφου 1, μπορούν να αποκτήσουν, λόγω χρήσεώς τους, τον διακριτικό χαρακτήρα που δεν είχαν αρχικώς και, ως εκ τούτου, να καταχωριστούν [55]. Επομένως, ένα σημείο του οποίου η καταχώριση απορρίφθηκε βάσει του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, της οδηγίας δεν μπορεί να υπαχθεί στο ευεργέτημα της διατάξεως αυτής.

87. Τέλος, με την ίδια απόφαση, το Δικαστήριο επισήμανε ότι η απόδειξη της υπάρξεως άλλων σχημάτων που καθιστούν δυνατή την επίτευξη του ίδιου τεχνικού αποτελέσματος δεν είναι ικανή να εμποδίσει την εφαρμογή του λόγου απαραδέκτου ή ακυρότητας της καταχωρίσεως του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας [56].

88. Είναι, κατ' εμέ, προφανές ότι ο συλλογισμός αυτός έχει εφαρμογή και στην περίπτωση λειτουργικού χαρακτηριστικού που συνιστά μέρος της εμφάνισης ενός προϊόντος. Συγκεκριμένα, ενώ το άρθρο αυτό αφορά μόνον σημεία συνιστάμενα *αποκλει-*

51 — Βλ. προπαρατεθείσα απόφαση Philips, σκέψη 78.
52 — Όπ.π., σκέψεις 79 και 80.
53 — Όπ.π., σκέψη 82.
54 — Όπ.π., σκέψη 75
55 — Όπ.π., σκέψεις 57 και 58.
56 — Όπ.π., σκέψη 81.

στικά από το σχήμα ενός προϊόντος, θεωρώ ότι το γενικό συμφέρον που δικαιολογεί τη διάταξη αυτή επιβάλλει την απόρριψη της καταχωρίσεως ενός λειτουργικού χαρακτηριστικού όπως το επίμαχο στην κύρια δίκη.

89. *Πρώτον,* η καταχώριση του επίμαχου λειτουργικού χαρακτηριστικού θα συνεπαγόταν, σύμφωνα με το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας, την εσαεί παραχώρηση της αποκλειστικής χρήσεως μιας τεχνικής λύσεως σε μία μόνον επιχείρηση.

90. Η εν λόγω αποκλειστική χρήση θα παρείχε στην αιτούσα μονοπώλιο επί ενός τεχνικού και χρηστικού χαρακτηριστικού, το οποίο οι καταναλωτές ενδέχεται να αναζητήσουν στις ηλεκτρικές σκούπες που κατασκευάζουν οι ανταγωνιστικές επιχειρήσεις.

91. Επιπλέον, καθόσον η αποκλειστική χρήση καλύπτει το λειτουργικό χαρακτηριστικό όχι μόνον όπως αυτό απεικονίζεται στην αίτηση καταχωρίσεως, αλλά και όλα τα πιθανά σχήματά του, υπάρχει ο κίνδυνος οι ανταγωνιστικές επιχειρήσεις να μην δύνανται να προσδιορίσουν με ακρίβεια αν και πώς μπορούν να χρησιμοποιήσουν το χαρακτηριστικό αυτό.

92. Με τον τρόπο αυτό, η παροχή και η κατοχή αποκλειστικών δικαιωμάτων επί λειτουργικού χαρακτηριστικού τέτοιου τύπου ενδέχεται να στερήσει τις ανταγωνίστριες επιχειρήσεις από τη δυνατότητα να ενσωματώσουν το εν λόγω χαρακτηριστικό, ανεξαρτήτως του σχήματος ή της μορφής που αυτό μπορεί να έχει. Η παροχή τέτοιου μονοπωλίου ενδέχεται, επομένως, να περιορίσει σε υπερβολικό βαθμό την ελευθερία τους σε έναν τομέα όπου η τεχνική πρόοδος στηρίζεται στη διαρκή βελτίωση προηγούμενων καινοτομιών. Θα ήταν θεμιτό να σκεφθεί ακόμη κανείς ότι το μονοπώλιο αυτό μπορεί να εμποδίσει την είσοδο νέων ανταγωνιστών στην αγορά των ηλεκτρικών σκουπών χωρίς σάκο και να παραλύσει τον ανταγωνισμό στην αγορά της καινοτομίας. Τούτο θα είχε βλαπτικές συνέπειες για τον ελεύθερο ανταγωνισμό, ο οποίος καταλέγεται στους σκοπούς της οδηγίας.

93. Υπό τις συνθήκες αυτές, θεωρώ ότι η καταχώριση ως σήματος ενός λειτουργικού χαρακτηριστικού, όπως το επίμαχο στην υπό κρίση υπόθεση, υπονομεύει το σύστημα του ανόθευτου ανταγωνισμού που, σύμφωνα με το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχεία ζ και μ, ΕΚ επιχειρεί να θεσπίσει και να διατηρήσει σε λειτουργία η Συνθήκη ΕΚ [57].

57 — Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχεία ζ΄ και μ΄, ΕΚ, «η δράση της Κοινότητας περιλαμβάνει, σύμφωνα με τους όρους και με το χρονοδιάγραμμα που προβλέπει η παρούσα Συνθήκη: [...] ένα καθεστώς που εξασφαλίζει ανόθευτο ανταγωνισμό μέσα στην εσωτερική αγορά, [...] την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας της Κοινότητας».

94. Η καταχώριση τέτοιου λειτουργικού χαρακτηριστικού θα αντέβαινε και στον σκοπό του άρθρου 7 της Συμφωνίας ΔΠΙΤΕ, κατά το οποίο η προστασία και η επιβολή των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας πρέπει να συμβάλλουν όχι μόνο στην προώθηση των τεχνολογικών καινοτομιών και στη μεταφορά και διάδοση των τεχνολογικών γνώσεων, αλλά και στην επίτευξη ισορροπίας μεταξύ δικαιωμάτων και υποχρεώσεων των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στην αγορά. Δεδομένου ότι τα κράτη μέλη και η Κοινότητα, στον βαθμό που είναι αρμόδια [58], προσχώρησαν στην Συμφωνία, το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας πρέπει να ερμηνευθεί, κατά το μέτρο του δυνατού, υπό το πρίσμα του γράμματος και του σκοπού της εν λόγω συμφωνίας.

95. *Δεύτερον,* με την καταχώριση ενός τέτοιου χαρακτηριστικού θα υπήρχε ο κίνδυνος παραχωρήσεως ή διατηρήσεως, μέσω του δικαίου των σημάτων, αποκλειστικών δικαιωμάτων επί εφευρέσεων που μπορούν να κατοχυρωθούν με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, πράγμα που αντιβαίνει στον σκοπό του άρθρου 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας.

96. Είναι, όμως, σημαντικό να μην γίνεται κατάχρηση του δικαιώματος επί σήματος, προκειμένου να αποκτηθεί παράνομο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Όπως ορθώς επισήμανε το αιτούν δικαστήριο, «το εμπορικό σήμα δεν πρέπει να κατατείνει στη δημιουργία μονοπωλίου επί των νέων τεχνολογικών εξελίξεων» [59].

97. Υπενθυμίζεται, συναφώς, ότι κατά πάγια νομολογία, το δικαίωμα επί σήματος συνιστά «ουσιώδες στοιχείο του συστήματος ανόθευτου ανταγωνισμού, στη δημιουργία και τη διατήρηση του οποίου αποβλέπει η Συνθήκη» [60]. Με τις παρεμβάσεις του στον τομέα αυτόν, ο κοινοτικός νομοθέτης έχει διατηρήσει το σύστημα αυτό, μεριμνώντας ώστε τα σήματα να επιτελούν την κύρια λειτουργία τους. Υπενθυμίζω ότι η κύρια λειτουργία του σήματος είναι να δηλώνει στον καταναλωτή την καταγωγή του φέροντος το σήμα προϊόντος, παρέχοντάς του τη δυνατότητα να διακρίνει το προϊόν αυτό από όσα έχουν άλλη προέλευση.

98. Προκειμένου το σήμα να επιτελεί τη λειτουργία αυτή, το άρθρο 5, παράγραφος 1, στοιχείο α΄, της οδηγίας παρέχει στον δικαιούχο του σήματος δικαίωμα αποκλειστικής χρήσεως του διακριτικού σημείου και τον προστατεύει έναντι των ανταγωνιστών που επιχειρούν να καταχραστούν τη θέση και τη φήμη του σήματος, πωλώντας προϊόντα που φέρουν παρανόμως το σήμα αυτό [61].

58 — Απόφαση της 16ης Ιουνίου 1998, C-53/96, Hermès (Συλλογή 1998, σ. I-3603, σκέψη 28) και προπαρατεθείσα απόφαση Heidelberger Bauchemi (σκέψη 20).

59 — Απόφαση περί παραπομπής, σκέψη 26.

60 — Βλ. αποφάσεις της 17ης Οκτωβρίου 1990, C-10/89, HAG GF (Συλλογή 1990, σ. I-3711, σκέψη 13), και της 23ης Φεβρουαρίου 1999, C-63/97, BMW (Συλλογή 1999, σ. I-905, σκέψη 62).

61 — Πρόκειται για αυτό που στη νομολογία του Δικαστηρίου ονομάζεται «ειδικό αντικείμενο του δικαιώματος επί του σήματος». Ως ειδικό αντικείμενο νοείται η ουσία του δικαιώματος της βιομηχανικής και εμπορικής ιδιοκτησίας. Βλ., κατά την έννοια αυτή, την απόφαση της 31ης Οκτωβρίου 1974, 16/74, Winthrop (Συλλογή τόμος 1974, σ. 479).

99. Ωστόσο, αντιθέτως προς την προστασία που παρέχεται δυνάμει άλλων τίτλων πνευματικής και βιομηχανικής ιδιοκτησίας, η διάρκεια της προστασίας του δικαιώματος επί σήματος είναι απεριόριστη, εφόσον γίνεται πραγματική χρήση και καταβάλλονται τα τέλη ανανεώσεως της καταχωρίσεως.

100. Είναι, επομένως, βάσιμος ο φόβος ότι, μέσω του δικαίου των σημάτων, μπορεί να επιδιωχθεί, αντί για την προστασία ενός διακριτικού σημείου, η προστασία μιας δημιουργίας ή μιας βιομηχανικής καινοτομίας, οι οποίες όμως καλύπτονται από άλλα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας που παρέχουν περιορισμένης διάρκειας προστασία.

101. Κατά συνέπεια, στην υπό κρίση διαφορά, αν και είναι εύλογη η επιθυμία της Dyson να ανταμειφθεί για την ερευνητική προσπάθεια και την καινοτομία και να αποκτήσει, συναφώς, αποκλειστικά δικαιώματα για την εκμετάλλευση της εφευρέσεώς της, θεωρώ εντούτοις ότι η προστασία της τεχνολογικής καινοτομίας μπορεί να επιτευχθεί μόνο με τη χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας, και όχι με την καταχώριση σήματος.

102. Κατά συνέπεια και βάσει των προεκτεθέντων στοιχείων, θεωρώ ότι το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, δεύτερη περίπτωση, της οδηγίας απαγορεύει να καταχωριστεί ως σήμα ένα λειτουργικό χαρακτηριστικό που αποτελεί μέρος της εμφάνισης ενός προϊόντος.

103. Υπό τις συνθήκες αυτές, φρονώ ότι το επίμαχο στην υπό κρίση υπόθεση σημείο δεν μπορεί να αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα λόγω χρήσεως κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας.

104. Πράγματι, όπως προανέφερα στα σημεία 85 και 86 των προτάσεών μου, από το γράμμα της διατάξεως αυτής, καθώς και από πάγια νομολογία προκύπτει ότι μόνον τα σήματα των οποίων δεν επιτρέπεται η καταχώριση βάσει των στοιχείων β΄, γ΄ και δ΄ της παραγράφου 1, μπορούν να αποκτήσουν, λόγω χρήσεως, τον διακριτικό χαρακτήρα που δεν είχαν αρχικώς και, ως εκ τούτου, να καταχωριστούν [62].

105. Δεδομένης της απαντήσεως αυτής, φρονώ ότι παρέλκει η εξέταση των προϋποθέσεων που πρέπει να πληροί ένα λειτουργικό χαρακτηριστικό όπως το επίμαχο στην υπό κρίση υπόθεση, προκειμένου να αποκτήσει διακριτικό χαρακτήρα κατά την έννοια του άρθρου 3, παράγραφος 3, της οδηγίας.

62 — Βλ. υποσημείωση 55 των προτάσεών μου.

V — Πρόταση

106. Με βάση τις προηγηθείσες εκτιμήσεις, προτείνω στο Δικαστήριο να απαντήσει στα ερωτήματα που υπέβαλε το High Court of Justice (England & Wales), Chancery Division ως εξής:

«1) Ένα εμφανές λειτουργικό χαρακτηριστικό ενός προϊόντος, το οποίο μπορεί να έχει διάφορες μορφές, δεν πληροί τις προϋποθέσεις που απαιτούνται για να συνιστά σήμα κατά την έννοια του άρθρου 2 της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 21ης Δεκεμβρίου 1988, για την προσέγγιση των νομοθεσιών των κρατών μελών περί σημάτων, διότι δεν συνιστά σημείο επιδεκτικό γραφικής παράστασης, ικανό να διακρίνει τα προϊόντα ή τις υπηρεσίες μιας επιχείρησης από τα αντίστοιχα άλλων επιχειρήσεων.

2) Σε κάθε περίπτωση, το άρθρο 3, παράγραφος 1, στοιχείο ε΄, δεύτερη περίπτωση, της πρώτης οδηγίας 89/104/ΕΟΚ απαγορεύει να καταχωριστεί ως σήμα ένα εμφανές λειτουργικό χαρακτηριστικό ενός προϊόντος.»